

Parem soojas surra ...kui külmas elada, ütleb Haljala vanasõna

Juuli lõpukolmandikul saime aimu, milline põrgupalavus valitseb vahel Euroopa Liidus. Kuumarekordid muudkui tõusid Inglis-, Prantsus- ja muudes maades. Ja pöud, see oli seal veel kangem kui meie säärtel.

Alles paar päeva tagasi hallastas ilmataat lääneeurooplastele, keeras ometi soojakraanid koomale ning veekraani lahti.

Milline on põrgupalavus?

Meie maailm on enesekeske. Senegali pealinna Dakari katedraalis on laemaalil Jeesus kujutatud mustanahalisena, samuti kõiki apostleid. Heledamaid siluette võib vaid põrgu poole langemas näha.

Piibli (samuti koraani) andmeil on põrgus palav. Taevas, seal, kus laulavad ingliskoorid, aga mõnusalt komfortne paik "kus ei saa päikesepistet" (Jesaja 32:2).

Sellised hinnangud taeva ja põrgu mikrokliimale on iseloomulikud just poolkõrbeliste maade rahvaile. Tiibeti kõrgmäestiku elanikele on seevastu põrgu seostatav halastamatu külmaga.

Isegi skandinaavia mütoloogias olevat Hel niisugune külm paik, kuhu minnakse pärast surma.

Meteoroloogia andmeil alaneb temperatuur taevasse tõusmisel iga kilomeetriga ligi 6 kraadi võrra. Selline jahenemine jätkub 10–15 kilomeetri kõrguseni, siis hakkab temperatuur uuesti tõusma –55°st

kuni pea 0°ni (sealses õhukihis neeldub ultraviolettkiirgus), edasi see jällegi langeb.

Külmim koht on olnud Rootsi kohal 1963. aastal, kui 80 km kõrgusel, seal, kus esinevad nn helkivad ööpilved, mõõdeti –143 °C. Taevalik jahedus!

Ikkagi, milline temperatuur valitseb põrgus? Kui minna maa alla, siis on algul "külm kui hauas", edasi aga hakkab temperatuur pidevalt tõusma (keskmiselt 3 kraadi saja meetri kohta).

Igaüks saab nüüd edasi arvutada, kui sügaval võiks olla veel mõnus soojus, kui sügaval aga täielik põrgu.

Eestlased on alati ihanud sooja. Nagu enamik põhjamaalasi. Näiteks Tarvastu kandi inimesed teadsid, et ega soe konti riku. Muidugi, kui "sooja" all mõista kõrget palavikku, siis see rikub küll konti.

Homo sapiens on teatavasti pärit troopilistelt aladelt ja kohastunud üsna kitsale temperatuurivahemikule. Komfortitunde saab "tsiviliseeritud inimene" ikkagi vaid siis, kui õhutemperatuur jääb 15 ja 30 kraadi vahemikku.

Veelgi kitsam on tema enda normaalse kehatemperatuuri ulatus (36–38°). Selline inimlik soojus on kõigil, olenemata sellest, kas tegu on tulihingelise revolutsionääri või külma-verelise mõrtsukaga.

"Täna oli Bagdadis päikese käes 70 kraadi! Ja päeval on keskmiselt 55 kraadi sooja," teatavad eestlastest korrespondendid Iraagist.

Noid andmeid ei tahaks nagu hästi uskuda, kuna pikaajalised kliimaandmed näitavad, et Bagdadi senine absoluutne maksimum on olnud 50,0° (varjus muidugi) ning ameeriklaste ilmakekuse NOAA teatel on Iraagis vaid Saudi-Araabia piiri lähedal tõusnud korra 51 kraadini.

Kuumarekordid

Niisama kõrge kui Iraagi pealinnas, on ka Euroopa kuumarekord (50,0°), mis on mõõdetud õige ammu Hispaanias Sevillalinnas 4. augustil 1881. Maakera rekordile (57,8 Liibüa, 1922) jääb see siiski ligemale 8 kraadi alla.

Paljud peaksid mäletama möödunud sajandi kõige soo-

jemat päeva Eestis 11. augustil 1992, kui Võrus oli sooja 35,6°, tänavused parimad näitajad jäid sellest kolme pügala võrra maha.

Rekorditena panevad klimatoloogid kirja ka kiired temperatuuri muutused. Need on pärit USAst. Näiteks soojenes õhk Spearfishis 1943. aastal 2 minuti jooksul üle 27 kraadi (tõusis –20° kuni +7,2 °C), 1916. aastal aga langes tunniga Browningu ilmajaamas 55 kraadi võrra (+6° kuni –49°).

Nüüd võin juba uskuda oma isa, kes olla näinud Siberis vikerkaart, mis äkkpakase tõttu püsis taevas sügisest kevadeni välja.

AIN KALLIS

HEIKI MAIBERG